

היום נלמד בעזרת ה':

ראש השנה דף כט

א"ר רבי זירא לשמיעה (=שמשו) איכוין ותקע לי: תכוין להוציא אותי במצות השופר. כלומר לא מספיק שהתוקע יכוין לשם מצוה לעצמו, אלא הוא צריך גם לכוון להוציא את השומע במצוה.

הגמרא מקשה מ'העובר אחורי בית הכנסת' ששם לכאורה לא התכוין המשמיע להוציא את העובר, שהרי לא ידע כלל על קיומו?

ת"ש נתכוין שומע: הבריייתא משווה את השומע ואת המשמיע זה לזה, ואם כן כמו שהשומע מתכוון רק לצאת בעצמו בקיום המצוה, כך גם המשמיע מתכוון רק להוציא את עצמו, ובכל אופן יצא השומע בכך (אם התכוין לצאת). [סיום דברי הבריייתא 'וקתני לא יצא' - כלומר במקרה שלא התכוון המשמיע לצאת בעצמו, אבל אם הוא יתכוון לעצמו יצא גם השומע].

ומשמיע משמיע לפי דרכו: כלומר לעצמו. זו דעת תנא קמא שאין צורך בכוונת משמיע להוציא אחרים. אבל רבי יוסי חולק שדוקא בש"ץ מועיל כשתוקע לפי דרכו שהרי מכוין לכל השומעים, אבל לא ביחיד. (נ.ב. יתכן לפרש 'על פי דרכו' בסתמא בלי כוונה לשומע מסויים. ולכן בש"ץ אפילו אם לא יכוין להוציא את השומעים במפורש, ודאי שזו כוונתו שהרי לכך נתמנה. מה שאין כן יחיד צריך לחשוב במפורש להוציא את כל השומעים).

משנה: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל: 'וכאשר יניח וגבר עמלק'. פסוק זה נאמר במלחמת עמלק כשעלה משה לגבעה והרים ידיו כלפי מעלה.

עשה לך שרף: זהו הנחש מנחושת שעשה משה בציווי השם, בכדי להציל את העם מהנחשים שהיו מכישים אותם (כעונש על התרעמותם על כך שהוציאים למדבר שממה).

גמרא: ועבדים משוחררים: עבד כנעני שהשתחרר נהפך לישראל גמור. אך אם לא השתחרר הוא נחשב לאישה הפטורה משופר שהיא מצות עשה שהזמן גרמה.

(המשך בדף הבא ↓)

טומטום: ערותו מכוסה ולא ידוע איזה מין הוא, וחייב מספק. ולכן אינו יכול להוציא טוטומים אחרים, כי שמא הוא זכר והם נקבה או להיפך.

אנדרוגינוס: יש לו את שני המינים ולא ידוע אם הוא זכר או נקבה. ולכן יכול להוציא אנדרוגינוסים אחרים, כי הספק כאן הוא רק איך להגדיר אותם, אבל כולם מין אחד.

חציו עבד וחציו בן חורין: חייב בגלל הצד חירות שבו, אבל אינו יכול להוציא את מינו, כי הצד עבדות שבו לא יכול להוציא את הצד חירות של חבירו.

כהנים איצטריכא ליה: הגמרא סברה בתחילה, שהחידוש הוא שכהנים חייבים בתקיעת שופר, אפילו שהם כבר חייבים כל השנה בתקיעות על הקרבנות.

כהנים ולויים מוכרין לעולם וגואלין לעולם: ישראל הקונה בית בעיר מוקפת חומה יכול לגאול אותו (לכופף את המוכר לקנותו חזרה) תוך שנה, לאחר מכן נשאר הבית לצמיתות לקונה ולא יוצא ביובל (שלא כבית בשאר הערים שאפשר לגאולו גם לאחר מכן ויוצא ביובל). אבל כהנים ולויים יכולים לגאול את ביתם לעולם.

וכן המוכר שדה אחוזה שהיא ירושה מאבותיו בנחלת השבטים, יכול לגאול אותה רק לאחר שעברו שנתיים, (שלא כשדה מקנה שאי אפשר לגאול כלל, אמנם יוצאת ביובל). אבל לויים יכולים לגאול מיד. (המילים 'מוכרין לעולם' שבמשנה, נכתבו אגב 'גואלין לעולם').

כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא: כגון בתקיעת שופר, אפילו שהוא עצמו כבר יצא ידי המצוה ועכשיו הוא תוקע לאחרים, יכול לברך על תקיעת שופר ולהוציאם ידי חובה. בגלל שכל ישראל ערבים זה בזה ואם כן יש גם עליו את החובה שחבירו יקיים את המצוה. אבל בברכות הנהנין אין עליו חובה שחבירו יאכל לחם או פירות, ולכן אינו יכול לברך בשביל להוציאו, (אלא אם כן הוא עצמו אוכל עכשיו ומברך לעצמו ומתכוין גם להוציא חבירו כדלהלן).

ברכת הלחם של מצה וברכת היין של קידוש: על מצה מברכים שתי ברכות: א. ברכת הנהנין - 'המוציא' ב. ברכת המצוות - 'על אכילת מצה'. וכן על קידוש מברכים: א. ברכת הנהנין - 'בורא פרי הגפן' ב. ברכת המצוות - 'מקדש ישראל והזמנים'. לגבי ברכת המצוות אין ספק שיכול להוציאו, הבעיה היא שבלי ברכת הנהנין אי אפשר לצאת ידי המצוה. ולכן הסתפק רבא האם משום כך יכול להוציא את חבירו גם בברכת הנהנין, או שעדיין כיון שהם ברכות הנהנין ככל ההנאות, לא יוכל להוציא בהם את חבירו.

(המשך בדף הבא ↓)

אריסיה מדברא: כאשר היו מגיעים האריסים שלו מהשדה.

לא יפרוס אדם: כלומר לא יברך המוציא (כשאינו אוכל) בשביל להוציא את האורחים, אבל מברך הוא לחנך את בניו הקטנים במצוות.

הדרן עלך ראוהו בית דין

פרק רביעי. משנה: אבל לא במדינה: רק בבית המקדש תקעו, ולא מחוצה לו כולל לא בירושלים ושאר ארץ ישראל.

בכל מקום שיש בו בית דין: של עשרים ושלושה הנקרא סנהדרי קטנה. ולדעת רבי אלעזר תקעו רק בסנהדרי גדולה שהיא בית דין של שבעים ואחד. (דעה נוספת היא דעת ה'אמרו לו' ותתבאר בגמרא). הסיבה שמותר לתקוע במקום שיש בית דין כי אין לחוש שמא יעבירונו ארבע אמות, כפי שיתבאר בדף הבא.

ועוד זאת היתה ירושלים יתירה: ירושלים של לפני החורבן, היתה יתירה על יבנה שלאחר החורבן כשתקנו לתקוע בה.

גמרא: מנא הני מילי: הגמרא בתחילה סוברת שהמקור לכך שראש השנה החל בשבת לא תוקעים בו הוא מהתורה, כנאמר 'שבתון זכרון תרועה' דהיינו הזכרת פסוקים של שופר אבל לא תקיעה בפועל.

הגמרא מקשה על כך היאך תקעו בית המקדש? ועוד שבתקיעת שופר אין שום איסור מלאכה מהתורה, כי היא רק חכמה (טכניקה איך להתאים את הפה הלשון והשופר)?

ורבנן הוא דגזור: אבל בבית המקדש 'אין שבות' דרבנן ולכן תקעו. ומשחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיתקעו גם בעיר שיש בה בית דין.

והיינו טעמא דלולב..דמגילה: שאם הם חלים בשבת לא נוטלים לולב ולא קוראים במגילת אסתר.

תנו רבנן פעם אחת חל ר"ה להיות בשבת: היתה זו הפעם הראשונה שחל ר"ה בשבת לאחר החורבן. ולכן אמרו בני בתירה שהיו גדולי הדור לריב"ז נדון האם יש לגזור במקום שיש בית דין או לא. אך ריב"ז לא התחשב בדעתם (כי היתה לו מסורת בענין מרבותיו-ספר האשכול).

בי דינא דאקראי: לדעת רבי אלעזר תוקעין גם בעיר שיש בה סנהדרי קטנה ובתנאי שתהא קבועה שם, ואילו לדעת ה'אמרו ל' תוקעין בעיר שיש בה סנהדרי קטנה אפילו שהיא באה לשם באקראי.